

waaruit mag geconcludeerd worden dat Latijnse *k* vóór palataal in de tijd van de ontlening nog niet noemenswaard gepalataliseerd was. De palatalisatie leidt evenwel tot assibilatie (*ki* > *tsi*) bij Romaanse klankevolutie (Frans *cellier*, *cerise*, *vesce*). Namen op *-iacum* in Vlaams-België en Germaans Pas-de-Calais nemen aan deze palatalisatie deel : *Alciacum* > Elkse, Zudausques ; *Auciacum* > Oose ; *Mauriciacum* > Moerzeke ; anlaut : *Cimbrasiacum* > Semmerzake.

In het Rijnland is de toestand niet zo duidelijk, omdat assibilatie van palatale *k* en Hoogduitse verschuiving van *t* hetzelfde resultaat opleveren : Merzig kan net zo goed tot *Martiacum* als tot *Marciacum* opklimmen. De gunstige overlevering bewijst echter dat Ritzig, in het Groothertogdom, geassibileerde *k* heeft. Daarentegen zal Fischenich (1166 *Wskinich*), bij Keulen, wel op *Fusciniacum* teruggaan.

K vóór palatale vocaal wordt ook aangetroffen in het autochtone suffix *-akja-* uit de vorige periode. Assibileren vertonen : Duras, Erps, Henis, Kelfs, Kortessem, Meise, Ronse, Schorisse. Geen assibileren vertonen : Maurik, Varik, Zyfflich, Longerich. Het aantal voorbeelden langs de Nederrijn, zuidwaarts tot Keulen, is denkelijk groter, maar het is niet gemakkelijk om niet-geassibileerd *-ikja-* te onderscheiden van *-iacum*.

Ammersum, Benes en *Hanatce* dienen buiten beschouwing te blijven, omdat hier de assibilatie Fries is.

De conclusie is duidelijk. Germaans Pas-de-Calais, Vlaams-België (met uitzondering waarschijnlijk van de Kempen) en denkelijk de gehele zuiderhelft van de Rijnprovincie, zijn in Gallo-Romeinse tijd geromaniseerd. Nederland en de noorderhelft van de Rijnprovincie, met inbegrip van de omgeving van Keulen, evenwel niet. Deze bevinding is in overeenstemming met het bestaan van Romaanse relictgebieden in Merovingische tijd (Z. O. Vlaanderen met West-Brabant, Zuid-Limburg met Aken, en het Moezeldal), enerzijds ; het voorhanden zijn van matronennamen in de Germaanse datief pluralis (*Aflims*, *Vatvims*) in Gallo-Romeinse inscripties uit de noordelijke Rijnprovincie, anderzijds.

De datering van de Romaanse assibilatie van *k* in palatale omgeving dient nog even gewettigd. Uit de verspreiding van het verschijnsel blijkt dat het tot de late Gallo-Romeinse tijd behoort. Anderzijds werden ook de in de 5^e eeuw in Wallonië en Noord-Frankrijk geïmporteerde Germaanse woorden er door aangetast (*rikja-* > *riche*, in plaatsnamen *baki-* > *baiz*, enz.). Het strekt zich bijgevolg uit over de 4^e en 5^e eeuw, eventueel met inbegrip van de 3^e en 6^e eeuw.

Uit de romanisatie volgt evenwel niet, dat het Germaans in laat-Gallo-Romeinse tijd overal opgehouden had te bestaan. Wel heeft bv. bij *Condroz* niet de Germaanse vorm *Chantrust*, doch de niet-Germaanse *Condrust* gezegevierd. In algemene regel leeft echter de autochtoon Germaanse vorm in de toponymie voort : Dilsen, Waudrez, Arlon, enz. Pre-Romeinse namen met Germaanse *ch* bewaren deze *ch* : *Chandregia*, *Hlopanna*, enz. In pre-Romeinse namen is *w* vóór *a* (Wanquetin, Wavrans, enz.) niet samengevallen met Latijnse *v* (Vacquerie, Vaucelles, enz.), doch met in de 5e eeuw (opnieuw) ingevoerde Germaanse *w* (Warichet, Wambaix, enz.). Vóór *e*, *i* echter is pre-Romeinse *w* in veel gevallen wel samengevallen met Latijnse *v* : Vesdre, Vicoigne, Vierves, Villance, Vimeu, in tegenstelling met in de 5e eeuw ingevoerde Germaanse *w* : Wihéries, Willerzie, enz. De toponymie bewaart dus meestal de autochtone, niet-Latijnse klankstand, alsof er